

- 1 -

Birleşiniz Bütün Dünyanın Fakir ve Mazlum Halkları.

YENİ DÜNYA

No: 11 Kanunuevvel (D^{ik}embre) [Aralık] 24 Salı 1918'inci Yıl

İLAN

Rusya Komünist (Bolşevik) Partisi Müslüman Uyuşmalarıⁿⁱⁿ Merkez Bürosu Moskova'da Mahavay Sokagında yedi numaralı binada dört numaralı kuartirde yerleşerek vazifeye devam etmektedir.

~~MOCKa, MoxoBağ 7, KB. 4.~~

Reis: Yoldaş Yalimef
Muhasip: Hâris Cemal

İLAN

Rusya Komünist ve Bolşevikler Partisi Müslüman uyuşmasının Moskova Bürosunun nun Nov^{ya}mbra# 27'inde olan umumî içtimâının kararına binaen sabık Moskova Komünistleri Komitesinin ve âzâlık kartuşkalarının hükmü olmadığı ve partiye yazılmak isteyen arkadaşların bayram gününden başka her gün saat 4'den 6'ya kadar riyasete müracaat etmeleri lüzûmu ilân olunur.

Başkâtip: Gaziyef

Reis: İshak Rahmet^{üddin}

Rusya Komünist Bolşevik Partisi Müslüman Uyuşmasının Moskova Büra partisi âzâlarının umumî toplanması iki haftada bir defa Pazar günleri akşam saat beşte olacaktır. Heyet-i İdare haftada iki defa Cuma ve Pazartesi günleri saat 4'te toplanır. Müracaat etmek isteyen arkadaşları reis ve kâtip bayram günlerinden maada her gün saat 4'den 6'ya kadar kabul eder.

Büronun adresi: Malî Tatareski Perelolog, Dom Esdellayef, Müslüman İşçiler Yurdu.

-2-

RUSYA KOMÜNİST (BOLŞEVİK) PARTİSİ MÜSLÜMAN
UYUŞMALARİ MERKEZ BÜROSUNUN HİTABI.

Müslüman Komünistlerine !

Yoldaşlar !

Bugün dünyada hâdis olan vakalar bizi Şarkın geri - kalan halklarına büyük ehemmiyet vermeye mecbur ediyor.

Garptaki medenî yoldaşlar tarafından kabul edilmiş olan komünizm esasları Şarktaki yoldaşlarınıza pek az malûm. Küçük biraderlerine yardım etmek ise her komünistin vazifesidir.

Biz Müslüman Komünistleri, çoğu Müslümanlardan ibaret olan Şark halkının dil ve hayatını bilenlere bu mukaddes işe iştirak etmeyi lâzım görürüz; bu maksatla da Rusya Komünist (Bolşevikler) Partisi Müslüman Uyuşmalarının Merkez Bürosu "Beynelmilel Propaganda Şubesi" teşkil ediyor.

Merkez Büro Şarktaki yoldaşların ana dillerinde türlü gazeteler, broşürler neşretmeye, propaganda için hatipler heyeti hazırlamaya karar verdi; Merkez Büro Müslüman Komünistleri uyuşmalarının hepsini mahallerinde ciddi olarak işe çağırmakla beraber, aralarında bu işte çalışacakları Merkez Büroya göndermeyi beyan eder; ve keza ezilmekte olan Şark halkını emperyalizm tırnağından kurtarmak yolunda işlemek dileyen bütün yoldaşların nazarı dikkatini celbeder.

Merkez Büro Komünizm esaslarının Şarkta serfan dağılmasına ve birleşen bütün dünya işçileri ailesi içine Şark halklarının da alınacağına itimat ediyor.

Yaşasın Bütün Dünya İnkılâbı !

Yaşasın Bütün Dünya öz gücü ile geçinenlerin hâkimiyeti !

Yaşasın sosyalizm esasına koyulan Bütün Dünya Şûrâlar Cumhuriyeti !

Rusya Komünist (Bolşevik) Partisi
Müslüman Uyuşmaları Merkez Bürosu.

-3-

Rusya Komünist (Bolşevik)'ler Partisinin bütün Müslüman uyuşmalarına.

[17] Müslüman Komünistleri Birinci Şiyezdinin parti âzâlarından beşten bir kısmınıⁿ teçhiz edip cepheye gönderilmesi hakkındaki kararı mevki-i tatbika koymak için Merkez Büro şimdilik parti âzâlarının ondan birinin teçhizine karar verdi.

Buna binâen Rusya Komünist (Bolşevik)'ler Partisinin Müslüman uyuşmaları hiç [vakit] geçtirmeyerek öz âzâlarından ondan birini Merkez Büroya göndermeleri lâzımdır.

Reis: Yoldaş Yalimef.

Ser Kâtip: Hâris Cemal

Rusya Komünist (Bolşevik)'ler Partisinin Müslüman Uyuşmalarının Merkez Bürosu.

Rusya'daki bütün uyuşmaların hiç geçtirmeyerek atıfdeki suallere cevap göndermelerini rica eder.

- 1- Tatarcaya hangi broşürler tercüme edildi ?
- 2- Ne kadar nüsha basıldı ?
- 3- Hangi broşürler tercüme edilmekte ?
- 4- Ne vakit tercümeleri bitecek ?
- 5- Neşretmeye (tipografya o maddi cihetinden) imkân var mı ?

Reis: Yoldaş Yalimef

Ser Kâtip: Hâris Cemal

TÜRKİYE'DE NELER OLUYOR ?

Türkiye'nin izmihlâli, hem de Avrupa'nın yırtıcı emperyal tırnakları arasında bölünmek suretiyle mahv ve izmihlâli bugün karşımızda acıklı bir sahne halinde görünüşüyor, "İttihat ve Terakki" nin ordu kahramanları bu izmihlâl önünde bir rol daha oynamak, mâhirane bir canbazlıkla hükümeti kollarından bırakmamak istediler, kendi yerlerine ikinci sınıftan arkadaşlarını koyarak ve İngilizlerle uyuşarak az vakit için Avrupa'ya gittiler ve düşündüler ki bir müddet sonra gelip şimdi Alman - Avusturya değil, ama İngiliz dotluguna sığına-

-4-

rak fakir milleti, mazlum Türk işçi ve rençberini soymakta Türk askerinin masum kanını dere-
ler gibi akıtmakta devam edecekler... Böylece dünya yüzünde kendi başlarına hükümet, hâkimi-
yet, saltanat, devlet, ikbâl, saadet hep yine eskisi gibi kendilerinin olacak. Hasis ve al-
çak canfler !!..

Fakat İngilizler rollerini daha mahirâne oynadılar, sonki telgrafların verdiği haber-
lere göre Enver ve Talât menhûsları şimdiden zindana atılmışlardır, bu da Osmanlı Hükümeti-
nin talebiyle olmuş !.. Hangi Osmanlı Hükümetinin ?!! İstanbul'daki hükümet nâzırların ismi-
ne göre İttihat ve Terakî Fırkasına mensup. Bu fırkanın kendi kahramanlarını hapsedtirmesi
mümkün mü ? Demek ki İngilizler ya İttihatçıları ikiye ayırmaya muvaffak olarak ikinci kısmı-
na birincisini hapsedtirmeye muvaffak oluyorlar, yahut da Türkiye'de nüfuz ve iktidarı tama-
miyle Saray-ı Hümayunda toplayarak Abdülhamit devrini yeniden yaşatmaya çalışıyorlar; Sultan
Mehmet Sâdis, hilâfetin İslâm memleketlerindeki nüfuzunu Kral Jorj'un emrine vermeye razı ol-
sa İngiliz simsarlarının kanlı siyasetlerine bundan esaslı bir fırsat ve ganimet olamaz...

Her nasıl da olsa, Enver ve Talâtların karanlık dünyayı teşrifleri yine fukara kanı
emen bir veya diğer fırkanın vasıtasıyla, Türk işçi ve köylüsünü soymak dâvâsındaki bir ve-
ya diğer hükümetin delâletiyle ve bunların birbirlerine karşı oynadıkları entrikalarla vüc-
da geliyor. Gönül isterdi ki, bu işi mazlum Türkiye halkları kendileri kendi elleriyle başa
çıkarsınlar... Yalnız Enver ve Talâtları değil, Türkiye'nin evvelâ Abdülhamit'e ve sonra İt-
tihatçılara zulüm aleti olan bütün beylerini, ağa ve paşalarını dünyanın serin hücrelerine
misafir etsinler. Hani ya o gün, o inkılâp, o adalet, o mizan günü !! Neredesin ey mesut ve
güneşli gün...

X X X

(Türkler ve Ermeniler)

Türkler, ve Ermeniler, yalnız Türkler değil Kürtler, Çerkesler, Türkmenler hatta Rus-
ya'daki Kafkasyalılar, Dağıstanlılar, Türkistanlılar arasındaki bu nefret ve adâvete ne va-
kit nihayet gelecek !! İnsaniyet âleminde bu kan içici, bu zâlim ve günahkâr duyguların için-
de muhabbet ve arkadaşlık nurları ne vakit doğacak ?!

Bugünkü nüshamızda zâlim Enver ve Talât ordularının Bakû'dan çıkması münasebetiyle U-

-5-

rallardan Rusça "Pravda" gazetesine gönderilmiş bir mektubun tercümesi var; bu mektup insan hayatından fecî levhalar arz ediyor; diğer bir yoldaşın Ermeni burjuvaziyası idaresindeki eski Rus ordularının Anadolu'daki vahşetleri de acıklı bir tarzda tasvir ediliyor.. Gözleri kan ağlayan kesik başlar, yavrusu memesinde doğranmış kadınlar, canlı canlı yakılan insanlar, o damlardan yuvarlanıp atılan gövdeler... Bu fecî levhaları bir muharririn kalemi ve bir ressamın fırçası için resm etmek imkân haricinde, bu levhalar karşısında hiss ü hayâl-i beşer e-lîm heyecan ve buhranlar içinde kudretini, iradesini kaybediyor.

Türk ve Kürtlerin Ermenileri, Ermenilerin Kürtleri ve Türkleri takibe, mahva, ifnâya koşmaları bu fütuhât ve cihangirlik dâvasındaki medeniyetleri vahşetle yoğrulmuş Avrupalı emperyalistlerin rûh-u beşere ettikleri, akıttıkları zehir; bu, masum milletler arasında kasd ü tasmîmle sokulan ve din ve millet hırslarıyla yakılan bir düşmanlık; Ermenilere Anadolu'nun yarısını vaad edip sonra Türk ve Ermeni milletleri arasında ^{kital} ~~kati~~ ve yağma ateşleri yakıp, daha sonra da tutuşturdukları bu yangını söndürmek için Küçük Asya işlerine karışmak...

Anadolu'yu ne Türklere, Kürtlere, ne de Ermenilere değil, ancak kendilerine almak... Kan ve vahşetle dolu hırslarını doymak için böylece milyonlarca insanı birer sürü hayvan gibi kendilerine esir etmek, memleketleri Avrupa kapitalizmi için birer çiftlik haline getirmek... İşte onların maksatları...

Bu hakikatı Türk ve Ermeni işçi ve köylüsünden bilmedik anlamadık artık hiç kimse kalmamış olmalı; bu hakikatı halka anlatmak ve o fecî cinayetlerin önünü almak Türk ve Ermeni inkılâpçıların ve bu inkılâpçılardan bâhusus komünist enternasyonalistlerin vazifesi.

22 Temmuzda Moskova'da toplanan Türk konferansı bu hususta üstüne düşen vazifeyi pek güzel tayin etti; Türk emperyalistleriyle Ermeni burjuvaziyasının bu iki halkın mahvına yürüyen hareketlerini takip ve bu hususta bütün dünyayı tenviri Türk Sosyal Komünistlerine tahmil etti; bizler üstümüze düşen işi bütün imkânsızlıklara bakmaksızın elden geldiği kadar işlemeye çalıştık; bundan sonra da çalışacağız, fakat bu husustaki mücahedatın bir kısmı ~~da~~ Ermeni yoldaşlara taallük ediyoruz, Enver Paşalardan fukara halka bir fayda gelirse, Taşnak-sutyunlardan iyilik beklenebilir, fakat Ermeni enternasyonalist dostlarımız bizim en büyük ümitlerimizi temsil etmektedirler; onun için Saratof'ta, ^{Astrahan'da,} Çariçen'de, daha sonra bütün Ukrayna ile (Çorwi ^{Morski}) Guberniyadaki Türk Sosyal - Komünist teşkilâtları hakikaten enternasyonalist olan Ermeni yoldaşlarla anlaşıp el birliğiyle hareket etmelidirler;

Türk - Ermeni, Şarkta hayat ve hareketleri bir dereceye kadar muayyen ve müteşahhis

-6-

olan bu iki unsurun birleşmesi içtimâî inkılâp için pek lâzım ve zarurîdir.

Göreyim sizi yoldaşlar !.. Rusya'dan doğan hürriyet ve insanîyet nurları etrafında birbirinize el verip bütün dünyanın inkılâbına koşulunuz; birleşiniz, bütün dünyanın mazlum ve fakir halkları... Ve yıkınız bu sefil, murdar ve zulümkâr köhne hayatı...

Mustafa Suphi

KIZIL ŞİMAL'E KISA CEVAP.

Birinci Müslüman Komünistleri Siyezdine dair olan yazılarımızda Türk teşkilâtına karşı duran Tatar yoldaşların isimleri zikr olunmamıştı, Kızıl Şimal'in 13'üncü ve 16'ncı numaralarında Burhan Mansur Efendinin o derece infial ve telâşına göre Türk teşkilâtını yıkmak için (berengi) pişirip fesat çorbası kaynatanların başında bu nadîde muharririn bulunduğu kendi kendine sabit oluyor; bizim evvel ve âhir söyleyeceğimiz sözler "Yeni Dünya"nın onuncu numarasında yazılı. Aynı fırka içinde tefrika olmasın için biz eski sözlerimize bir şey ilâve etmiyoruz. Kabahatli olanlar sırran tövbe ve istiğfar etsinler, uzun söze lüzum yok.....

MÜHİM BEYANAT

Geçen nüshamızda Rusya Şûrâlar Hükûmetine Hindistan ahâlisinin tebrik ve selâmını îsâl etmek üzere gelen vekillerin getirdikleri tebrikname suretini yazmıştık; bu vekiller Merkezî İcra Komitesinde Yoldaş (Sverdlov) ile vâki olan mülâkatlarında Hindistan'a ait bazı beyanatta bulunmuşlardır ki ehemmiyetine binâen bervech-i âti derc ediyoruz:

Sizin görüşmekte olduğumuz şu anda (70) milyon Hindistan Müslümanlarının selâm ve ihtiramını tekrar teblig etmekliğime müsaade ediniz.

Bize mücahede yollarını gösteren ve ümitler bahş eden Rus inkılâbını selâmlamakla kendimizi bahtiyar addederiz. Hindistan'daki İngiliz kapital ve emperyalizminin yağmakâr ve zâlim siyasetidir ki memleketimiz de ki hakiki vaziyeti bütün dünya nazarından gizliyor; ve bütün dünyayı ahvalden bihaber bırakıyor.

-7-

Demokrat namını taşıyan İngiltere dünyanın beşte birisi miktarında bulunan Hint ahâlisini esaret altında tutmakta ve Hint ahâlisinin ^{İngiliz} siyasetinden memnun olduklarından ve Hintlilerin sadakatinden ve İngiliz menfaatine harp ettiklerinden pek çok bahsetmekte ise de, hakikat-i hâl bunun aksi olup bu gibi yalan dolan sözlerle âlemi iğfal etmeye çalışmaktadır, ve şurasını ilâveten söyleyelim ki kendi siyasetine sadakat ve muhabbetlerinden bahsedildiği Hint ahâlisi için şimdiye kadar hiç bir hayırhahlık da göstermemiştir.

Hali hazırdaki Hindistan idaresinin zulüm ve sertliğinden İngiliz gazete ve risaleleri de bir dereceye kadar malûmat vermektedirler; İngilizler Hindistan'da fazla miktarda vergi ve iâne alıyorlar ve aynı zamanda Hintliler İngiliz Hükümetinin zulmü ve lâkaydlığı yüzünden açlıktan ve vebadan telef oluyorlar, İngilizler ahâlinin maarifçe terakkisine de mâni oluyorlar, ve hatta büsbütün köreltmeye çalışıyorlar! Ve kendi milletine karşı her hangi bir hususta söz söyleyen binlerce kardaşlarımızı mahbûslere atıyorlar, ki bunlar o korkunç mahbûslerde hastalıklardan telef oluyorlar...

(İngilizler) Hindistan'ı pek zalimâne bir şekilde idare ediyorlar; ve İngiliz lisanını öğrenmeyi icbar ettikleri gibi serbestçe çalışan Hint halkını taht-ı itaatta tutmak için de para ve desise kuvvetiyle Hintlilerden büyük mikyasta ordu bulunduruyorlar; ahâli silâh taşımak hakkından mahrum... Hatta o derecede ki bir ekmek bıçağını bile men' ediyorlar. Ve yedi kişiden fazla miktarda içtimâa da müsaade etmiyorlar; bizim gazeteler doğru yazmak hakkına da mâlik degillerdir;..

Hindistan işçilerinin vaziyeti fevkalâde ağırdır; yazın şiddetli sıcağı altında Hint işçileri on iki saat çalışmaya mecbur tutuluyorlar ve buna mukabil de günde 2 ilâ 6 peni almaktadırlar; İngilizli tarafın dan - mecburî işler - namı altında gösterilen işler için hiç bir para tediye edilmemektedir; Britanya'ya gönderilen işçi ve köylülerin vaziyetinin fenalığını tasvir ise pek müşküldür; Hint ahâlisi; Hindistandan işçi ve ameale gönderilmemesi hususunda müracaatta bulunmuşlar ise de, kuvvetsiz oldukları ve esir menzilesinde addedildikleri için sem'i itibara alınmamıştır;

Harbe kadar Hindistan'daki vaziyet bu merkezde idi; muharebe esnasında - mübalâğasız olmak şartıyla - binlerce kabahatsiz Hint halkı mahbûslere atıldılar, bunların kabahatleri ise kendi memleketlerine azıcık muhabbet göstermeleridir; ve bazıları da hiç muhakemesiz tebdid edildiler veya asıldılar; ve kezâ İngilizler tarafından "kraliyetin muhafazası" namı al-

- 8 -

tında bir de hususi kanun vaz' edilmiştir ki bu kanun her türlü zulüm ve cınayeti irtikâp ediyor; ezcümle bazı İngiliz memurlarınının sırf arzusu ile bir çok Hint rüesası da hapsedilmiştir;

İngilizler Hindistan'daki hakikati dünya nazarından sakladıkları gibi öylece Hindistan'ı da hudut haricinde vukûbulan işlerden malûmat almaktan mahrum bırakıyorlar; ve her türlü yalan vaadler ve iğfalât ile bir çok fakir halkı celbedip orduya dahil ediyorlar; ki bunları kendi kardaşlarını mahvetmek veya başka memleketlerde İngiliz emperyalizmi namına kan dökmek için istihdam ediyorlar; ne maksatla silâh altına alındığını bilmeyen bu cahil ve fakir halk da kısmen kendi kardaşlarına karşı gönderildiğinde kısmen de vapura bindirilirken ve kısmen dahi birinci defa olarak ismini işittikleri ve gönderildikleri ülkelere ihrac edilirlerken isyan etmişlerdir;...

Hindistan muharebe için büyük bir meblâğ tediyesine mecbur edildi; hakikati bilmeyenlere karşı ise bu meblâğı Hindistanın gönüllü olarak tediye ettiği görünüyordu;..

İngilizler Hindistan'da vukû bulan hallerin dışarıya aksetmesine tamamiyle mâni olmuşlardır;

İngiliz Hintlilere daimi surette nazar-ı tahkir ile de bakıyorlar; biz ise onları protesto ediyoruz ve Hindistan ahâlisinin İngilizlere karşı kıyam etmek arzusunu kemâl-i kanaatle ilân eyliyoruz. Dört senelik bu muharebe esnasında Hindistan'ın heman ekseri yerlerinde ahâli gayri müsait ahvâl karşısında kıyam etmiştir; ve Hintliler Britanya idaresini birden bire varemeyeceğini bildikleri halde kıyam etmişlerdir ki hiç olmazsa bütün dünya, Hintlilerin yabancı bôyunduruk altında yaşamak istemediklerini ve müstakil olarak yaşamak istediklerini bilsinler; Rusya'daki inkılâpda Hint ahâlisinin ruhuna şiddetle tesir etmiştir;..

İngilizlere karşı Hindistan'da muhtariyet ve serbestiyet gelmesi intişar etmiş olduğundan Meclis-i Mebusanda İngilizler Hindistan idaresi hakkında yeni bir siyaset esasatı kurmak ihtiyacı karşısında bulunuyorlardı; ve bu iş için İngiltere'den bir heyet-i mahsusa Hindistan'a gönderilmişti; bu heyet Hindistan'ın muhtariyeti projesiyle avdet etti ise de, tatbikat itibarıyla hiç bir netice hasıl olmadı ve Britanya idare-i zâlimânesi de zerre kadar hafifleşmedi;.

İngiltere'deki hükûmet adamlarınının ekserisi demokrasi hareketinde bulunuyorlarsa da Hindistana karşı muamelede ise müstebid müstebidi olarak hareket ediyorlar; Hindistan reisle-

-9-

ri bu hususta İngiltere'de müzakere için içtimâ etmek istemişlerse de buna da cevab-ı red verilmiştir ve reisler Amerika ve Fransa'da [bir keltme okunuyor] ve İngiliz diplomatlarının tesiriyle Japonya, İsviçre ve Danimarka'dan koğulmuşlardır;..

Hülâsa olarak diyebiliriz ki Hindistan'a hâkimiyetinden dolayı kuvvetine güvenen kapitalist ve emperyalist İngiltere Hükûmeti bu kıtaya hâkim oldukça dünyadaki umumî hürriyet tehlikede bulunmaktadır; fakat biz yakın bir âtîde Hindistan'da vukû bulacak kıyam neticesinde İngiltere'den bu kıtadaki hâkimiyetini muhafaza edemeyeceği kanaatindeyiz;..

Halihazırdaki yeni fikirler de ruhümüzde büyük tebeddülât yapmıştır; biz dahi dünyanın yeni siyasetine iştirak ederek diyebiliyoruz ki: İngilizler Hindistan'da daha uzun müddet kalamıyacaklar ve ümit ediyoruz kibizim kardaşlarımız müttehiden ecnebi idaresini Hindistan'dan koğup çıkaracaklar ve hür ve büyük Rusya'daki yoldaşlarımız dahi Hindistan'ı ve bütün dünyayı kurtarmak için bize muavenet elini uzatacaklardır;..

Netice olarak şurayı da ilâve eyleriz ki; bütün hürriyet muhibbi insanların, dünyanın beşte birisi miktarında bulunan (220) milyon Hintlilerin artık ve pek yakında ecnebi köleliğinden ve boyunduruğundan kurtulacağı günü göreceği kanaatindeyiz;..

ŞİMÂL TÜRKLERİ ARASINDA MÜHİM BİR MÜESSESE

İLMÎ HEYET.

İlmî Heyetçe tanzim edilip Mustafa Suphi Yoldaş tarafından Birinci Müslüman Komünistler Siyezinde okunan lâyiha (döklad);

1

Şûrâlar hâkimiyetini kabul edip işe girişen bütün Rusya Müslüman muallimlerinin üçüncü siyezdi; Müslüman proletaryatı arasında maarif neşri, türlü derecedeki mekteplerde okuma, okutma işlerinin nazari tarafını hazırlama, ona dünyadaki iş mektepleri için kitaplar ve rehberler tedarik etme, umumen maarif ve medeniyeti yükseltip Müslüman proletaryatını sosyal hayata hazırlama yolunda iş görmek için Müslüman İşleri Merkez Komisaryatının tensibi vechile bir ilmî heyet teşkiline karar vermiş ve kendi tarafından bu işe on azâ intihap eylemişti;

- 10 -

1918 senesi Mayısında siyezd tarafından sayılan âzâların Kazan'da bulunanları siyezd dağıldıktan sonra Merkez Müslüman Komisaryatının ol vakitte Kazan'da bulunan vekilleriyle birlikte ilmi heyet'in talimatını, iş plânını tertip edip işe girdiler;

İlmi heyet tarafından tertip edilen ve Merkez Müslüman Komisaryatı tarafından tasdik edilen talimat âtîdeki maddelerden ibaret idi !

1- İlmi heyette bakılıp işlenecek işler;

el a) Orta Rusya ve Sibiryâ Müslümanlarının, iptidâî, orta, âlî bir şekildeki iş mektepleri için mufassal programlar tertip etme;

be b) Yukarıda gösterilen mektepler için mükemmel kitaplar hazırlama;

cm c) Müslümanlar arasında mekteplerden başka olarak maarif müesseseleri ve umûmen halkı okutma ve işçi ve terbiye yurtları vücuda getirme; kütüphaneler, müzeler, halk darülfünunları ve halk tiyatroları ve başkaları;

dal d) Mektep, mektepten hariç maarif işleri için mütehassıs ve muallimler, kütüphane nazırları, maarif şubesine müdürler ve sair lâzım olanlar hazırlama;

he e) Maarif hâdimleri için rehberler tedariki;

dal f) Çocuklara mahsus edebiyat vücuda getirme;

ke g) Tatar edebiyatı için bibliyografya tertibi;

ke h) Tatarın dil, edebiyat ve imlâsına ait bulunan meseleleri halletme;

ky i) Müslümanlar için merkezî esasî kütüphane teşkil etme;

ya j) Türk - Tatar tarih, edebiyat ve hukukunu toplama;

2) Kendi faaliyeti dairesinde ve kendi iç işlerinde ilmi heyet'in muhtariyetine mâlik bir müessese olması;

3) İlmi heyet tarafından işlenmeye teşebbüs edilen bütün meseleler hakkındaki esaslar ve kararlar doğrudan doğruya Müslüman Komisaryatı huzurundaki maarif şubesine takdim edilip bu teşebbüslerin tarz-ı icrası da gösterilme;

4) İlmi heyet tarafından tertip edilen plânlar, lâyiha ve kararları vücuda getirme Merkez Müslüman Komisaryatına ait olma;

5) İşleyeceği işleri meydana getirmek için mütehassıslar ve profesörler celbetmeye ve kezâ bu hususta müzakere meclisleri yapmaya, siyezd ve konferanslar toplamaya ilmi heyet'in hakkı olması;

- 11 -

6) Yukarıda gösterilen teşebbüsleri mevki-i fiile koyuncaya kadar ilmi heyetin her vakit Merkez Komisaryatı ile haberleşmesi ve ona işlenecek işler için lâzım masrafların bütçesini takdim etmesi; fakat bilâhère zuhur edecek meseleler için heyetinin evvelden verilen paradan masraf etme hakkı olması;

7) İlmî heyetinin maddî ciheti umumî esası mucibince Müslüman Komisaryatı tarafından temin edilmesi;

8) İşin derece ve ehemmiyetine göre talimatın ikinci bâbının birinci maddesine binâen ilmi heyetin şubelere, şubelerin gruplara ayrılması;

9) Heyetin hususî mührü olması;

10) Heyet tarafından bir -ilmî jurnal- basılıp neşr edilmesi;

11) Heyetin tettebbuat için münasip mahallere adamlar göndermesi;

12): a- Heyet, bütün Rusya Muallimler Siyezdi tarafından intihap olunan âzâya ilâveten Merkez Müslüman Komisaryatından birisi rey vermeye ve ikisi müşavere hakkına mâlik olmak şartıyla üç vekil ve Sol Müslüman Sosyalistlerinin Merkez Komitelerinden birer vekilden ibaret olur, kezâ müşavere hakkı ile heyete hariçten fahrî âzâ olarak profesörler ve mütehassıslar iştirak ederler;

b- Heyetin hakikî ve fahrî âzâları cümlesi umumî esaslara binâen Merkez Müslüman Komisaryatı tarafından tasdik edilirler;

Heyet tasdik edildiği günden itibaren iş bu talimat mucibince ciddî surette işe girişti ve Müslüman proletaryatı için halk darülfünunu açmaya karar verip bu bâbtamütehassıs ve profesörlerden ibaret büyük bir müzakeremeclisi ve onun için lâyiha ve bütçe ve az vakit içinde sosyalizm esasına kurulan iptidaf, âlf mekteplere ve darümualliminlere mahsus programlar için lâyihalar, müze ve kütüphaneler için bütçeler yaptı;

İş bu suretle ilmi heyet kendinin ilmi hizmetlerinde gayretle devam etmekte iken Kazan yakınında dehşetli top sesleri işitilmeye başladı; heyet bu dehşetli top seslerine bakmayarak kendinin içtimâında ^{ve müzakeresinde} devam etti; haтта onun son içtimâî Çeko-Slovakların Kazan'a gelip girmeleri gününe tesadüf etmişti;

İşte Ağustosun yedisinde beklenilmeyen bir vaka da İngiliz - Fransız kapitaline satılan Çeko-Slovaklar ve onların hâdimleri olan yırtıcı Ak Gvardiyalar Kazan'ı gelip bastılar;

- 12 -

onlar Kazan'a girince yaptıkları vahşet ve dehşet hakkında söz söyleyip durmaya lüzum yok; onlar sade siyasî müesseseleri değil, hatta hiç bir cihetten siyasete taalluku olmayan her bir şeyi ancak şûrâlar hâkimiyeti vaktinde yapıldığı sebebinden imha ettiler; onların bu muamelelerini gören Tatar Spekülantları, burjuvaziyası, onlara satılan ziyalıları, mirzaları/işin sonu neneğe varacağını bilmeyerekten veyahut ki bildikleri halde mutlak menfaat-ı şahsiyyeleri için sabık Millî Şûrâ huzurunda bir heyet teşkil ettiler; bunun vasıtasıyla şûrâlar hükûmeti vaktinde tesis edilen her bir müesseseyi mahvetmeye başladılar; bunlar cümlesinden ilmi heyeti de dağıttılar; çünkü ilmi heyet bütün ruhu ile Şûrâlar hükûmeti plâtfomasında duran bir müessese olup yegâne ve mühim vazifesi Müslüman proletaryatını medenî cihetçe yükseltip sosyalizm esastaki hayata hazırlamadan ibaret olmasıyla bu müesseseyi kendileri için pek zararlı bir müessese addediyorlardı; işte bu suretle hareket etmeleri neticesi olarak yeni ayaga basıp gelen ve Müslüman proletaryatının medenî menfaatini gözetemeyen böyle bir müessese kalmadı;

Kazan Şûrâlar Hükûmeti tarafından alındıktan sonra İdil - Ural boylarındaki Müslüman inkılâpçı proletaryat uyuşmalarını yeniden ihya için teşekkül eden fevkalâde komisyon azâsı Kazan'a gelince: ilmi heyete yeniden hayat verme işine teşebbüs etti; 1918 senesi 19 Eylülünde ilmi heyeti yeniden teşkil hakkında içtimâ vuku bulup bu içtimâda bu heyet evvelkinden geniş ve mükemmel bir surette meydana getirildi; ve Müslüman proletaryatının medenî ihtiyacını gözetmeduran böyle bir müessese tekrar işe başladı;

Şimdi ilmi heyetin vazifeleri ikiye bölünüyor:

Birisi, İçki Rusya Müslüman Proletaryatı arasında sosyalizm ve iş esaslarının yerleşmesine çalışma;

İkincisi, bu esasların yerleşmesi için İçki Rusya Müslümanlarını medenî cihetten hazırlama;

Bu vazifeleri ifâ için ilmi heyet bir çok şübelere bölündü; ihtiyacatın icabı mucibince de bu şübeler gün be gün artmaktadır; hâzırki günde teşkil edilen ve işleyip duran en ehemmiyetli şübeler atıdedir:

- 1) İş Mektebi (program kitaplar) Şubesi,
- 2) Halk Darülfünunu Şubesi;
- 3) Dil - Edebiyat ve Tarih (teftiş ve tercüme) Şubesi;

- 13 -

- 4) Müze ve Kütüphane Şubesi;
- 5) Tiyatro, Musiki ve Sanayi-i Nefise Şubesi;
- 6) Matbuat Şubesi;

Bu şubelerin her birisinin işlediği ve işlemekte bulunduğu işler hakkında ayrı ayrı malûmat veriyoruz;

1- İş Mektebi (program kitaplar) Şubesi;

Malûmdur ki proletaryat hükümet idaresini burjuvaziya kolundan aldıktan sonra, onun maksadına hizmet ededuran müesseseleri ve bu cümleden burjuvaziya rûhundaki okuma müesseselerini esasından değiştirmeye ve ıslah etmeye girişti; Şûrâlar Hükümeti burjuvaziya baylar faydasına çalışan mektepleri bitirip bütün halk için bir tipte (iş mektebi) teşkili çarelerine girişip esasî lâyhalar tanzim etti; bu esaslara muvafık olarak halkımızın içtimâf, iktisadî hayatını göz önüne alıp türlü derecedeki mekteplere programlar tertibi hususu heyetin en büyük ve mesuliyetli işlerinden birisi olup çabukça işlemesi lâzımdı; böyle büyük ve yeni iş meydana getirme pek çok ilmî kuvvet sarfı(nı) icap ettiğinden ilmî heyet bu işi başa çıkarmak için bir komisyon teşkil edip Kazan'daki bütün muallimleri tanzîf etti; ve umumî mîkiyasta işlenecek işde Rus proletaryatı ile beraber hareket için komisyon onaltı kişiden teşkil edilen program komisyonuna memuren gönderdi; bu yoldaşlar Rusların türlü komisyon ve içtimâlarına devamla çalışmaktadırlar;

Gerçi Ruslar tarafından henüz program hazırlanıp bitmemişse de komisyon bütün mevcut malûmatı toplayıp işe girişti, birinci ve ikinciderece mekteplere program hazırlama iş okutacak fenlere göre (7) türlü küçük komisyona bölünüp işe başlandı; birinci derece iş mekteplerinin programları şimdi bitmiştir; Teşrinisânî başında tamam olup neşr edilecek;

Merkez Müslüman Komisaryatı tarafından lüzum gösterilen iş mekteplerini mevki-i tatbiki koyma, onları Tatar proletaryatı için faydalı revişte teşkil etme için akıllı, muktedir muallimler gerek;

Barûlmuallimîn ve muallimler için muvakkat kurslar açmak için bunların programlarını tertip lâzımdı; bu hususta ilmî heyet işe girişti; ve Kazan'daki mütehassıslarla söyleşip anlaşma ve lâzım esasları toplama cihetine gitti; bundan başka muallimler hazırlama için Kazan'daki maarif şubesi tarafından âlf terbiye-i etfal müessesesine program hazırlama hususu-

(açılacak)

na da ciddi revişte iştirak etmektedir;

İşte hayat bu suretle muallimlerimize malûmat verme hususunda yolbaşçılık ediyor ve umumen mektep meselesini akla muvafık, proletaryâ esasına münasip tarzda temin etmenin plânlarını hazırlıyor;

Mektep, darümuallimîn, muvakkat kurslar ve başka derece okuma ve terbiye yollarına program tertibiyle ilmî heyetin muallimler hakkındaki vazifesi tamam olmuyor; belki halk içinden proletaryatın kendisinden hâdimler hazırlamayı, fakir halka ilim nuru saçmanın yollarını göstermeyi kendinin en mukaddes işlerinden hesaplıyor ve büyükler için okuma yurtları, çocuklara mahsus çocuk bahçesi meydana getirmek için plân ve programlar hazırlamayı nöbetteki birinci meselelerden addediyor;

Merkez Maarif Komisaryatı tarafından tertip edilen program ve lâyhalar, Tatâr âlemine tatbik için çok kuvvet ve gayret sarfetmek lâzımdı ki herkese malûm bir hakikat. Biz de tâlim ve terbiye bâbında yazılan ilmî bir eser, proletaryatın fikrini açmak, onun idealine hizmet edecek hiç bir türlü derslik ve kitabın olmaması meseleyi pek çetinleştiriyor; terbiye-i etfal ve usûl-i tedristen eserler yazdırmak, programa muvafık dersler meydana getirmek lâzım...

Velhasıl ilmî heyet halkımızın hayatının yükselmesi, türlü okuma vasıtalarının yetişmesi, umûmen okuma, okutma işlerinin Şûrâlar Hükûmeti tarafından gösterilen yoldan gitmesi için ilmî ve fikrî hizmetini edâ etmeye, bütün kuvvetini sarf etmeye çalışıyor.

- Sonu var -

BEYNELMİLEL BÜYÜK MITİNG.

Beş Kânunu evvelde Moskova'da (~~dünyâ~~ ^{Dom} Sovyuz) nâm mahalde vukû bulan enternasyonel mitingde her milletin proletaryat reisleri tarafından nutuklar irâd edilmiştir; miting mahalli binlerce halkla dolmuş ve pek büyük tezahürat görülmüştür.

Yoldaş Kamenev mitingi açarak; bu miting aramızı emperyalist orduları ayıran uzak memleketlerdeki proletaryat reisleri dahi söz söylemeleri için akd edilmiştir, bütün millet-

-15-

ler arasında bulunan emperyalist hudutları kaldırıp emperyalistler ve proletaryatlar arasında yeni hudutlar tesis ve bu yeni hudutlarda bütün dünya fakirleri kapitalistlerle çarpışarak dünyaya proletaryat diktatorası vaz'edilmesi lâzımdır demiş ve söz sırasını hatiplere bırakmıştır.

Bundan sonra diğer hatipler söz söylemişlerdir.

YOLDAŞ BÖLBÖNOVA'NIN NUTKU.

Yoldaş Bölbönova İtalya Sosyalist partisi namına söz söyleyerek: İtalya proletaryatlarının burjuvaziya ile mücadelesinden ve Lyon'da vuku bulan tatil işgalinden ve Rus proletaryatlarının bu inkılâpta Garbî Avrupa'da bulunan proletaryatlardan muavenet beklediklerinden ve bu hususta mezkûr memleketler proletaryatlarının dünya inkılâbını vücûda getirmek ve bu büyük tarihi meseleyi halletmek için muavenete borçlu olduklarından bahsetmiştir.

YOLDAŞ RİNŞTENAN'IN NUTKU.

Amerika İşçi ve Amele Partisi namına Yoldaş Rınştena: Halihazırda iki Rusya bulunduğu gibi iki de Amerika bulunduğu ve bunların Wilson ve Morgan Amerikasıyla işçi ve mazlum halk Amerikası olduğundan bahisle, mezkûr mazlum halk ve işçi namına Rus proletaryatlarını selâmlayarak söze başlamıştır.

Hatip nutkunda Amerika proletaryatlarının kıyamını uzun müddet beklemeye lüzum olmadığından ve yakın zamanda (Bolşevizm) ve (Soyuz) kelimelerinin Amerika afâkında da zuhur edeceğine kanaati olmalarını ve bu iki Rus kelimesi tercüme edilmeden bütün milletler arasında enternasyonal bir tâbir ve rezm halini almış olduğunu söylemiş ve ba'de bütün dünya burjuvaziyasının iflâs ettiklerinden ve eski nizam yerine sosyalizm inkılâbı hüküm sürmekte olduğundan ve neticede idarenin fakir halk ve amele eline geçeceğinden bahisle sözünü bitirmiştir.

YOLDAŞ RAKOSKAVA'NIN NUTKU.

Romanya proletaryatları namına Yoldaş Rakoskava Rus proletaryatlarını selâmlayarak Avrupa'da vukû bulmakta olan fırtınalı inkılâplardan ve bu inkılâpların önünü almak için emperyalistlerin Wilson'a yeni ^{dehnavutlar} siparişinden ve fakat netice itibarıyla inkılâpta muvaffakiyetin işçilere, amelelere ait olacağından ve bunun için kuvveti on misli daha artırmak lâzım geldiğinden ve nihayet netice-i kat'iyyeyi elde etmek için Garbî Avrupa proletaryatlarının muavenetlerini beklemek lâzım olduğundan bahisle söz söylemiştir.

YOLDAŞ JAK SADUL'UN NUTKU.

Fransız proletaryatları namına Yoldaş Jak Sadul Fransız proletaryatlarının emperyalistlere karşı kıyam etmediklerine galiba taaccüp edilmekte olduğundan ve fakat bu hususu men' için enternasyonalizm fikrini besleyen Fransızların mahbaslara ve zindanlara atılmakta olduğundan inkılâp elektiriginin her halde Fransa'ya da tesir etmekte olduğundan bahsetmiş ve Fransız proletaryatlarının Rus proletaryatlarına el kaldırmayacaklarını teminle sözüne hitam vermiştir.

YOLDAŞ YUSUPOV'UN NUTKU.

Türkistan ve Buhara işçi ve ameleler vekili Yoldaş Yusupov bütün kalbiyle şûrâların ^{muvaffakiyetini} ~~menfaatini~~ selâmlayarak söze başlamış ve Rus inkılâpçılarını Türkistan proletaryatları namına tebrik için Türkistan'dan bin türlü müşkülâtla buraya gelebildikten ve Rus proletaryatlarının en ziyade Şarka nazar-ı dikkatlerini atfetmeleri lüzumundan ve eğer Şark kıyam ederse hiç bir Avrupa emperyalizminin ona karşı duramayacağından bahsetmiş ve aynı zamanda Türkistanlıların Türkistan'ı İngilizlere vermeyip ellerinde tutmaya karar verdiklerini Rus proletaryatlarına tebliğ etmeyi kendine havale ettiklerinden ve Orenburg - Türkistan yolu açılıp Türkistanlılarla birleştiği zaman Rus proletaryatlarıyla birlikte Hindistan'a giderek orada İngiliz boyunduruğu altında bulunan halkın kurtarılmasında ve Türkistan'da Kırmızı Ordunun teşekkülünden ve günden güne artmakta olduğundan ve bu ordunun Şark halkını kurtarmak için gideceğinden bahsederek sözüne hitam vermiştir.

- 17 -

YOLDAŞ FEYNBERG'İN NUTKU.

Britanya sosyalist partileri namına Yoldaş Feynberg, İngiliz işçileri arasındaki hareketten ve mezkûr işçileri artık daha ziyade aldatmak mümkün olmadığından bahsetmiştir.

YOLDAŞ MUHAMMET HÂDÎ'NİN NUTKU.

Hint vekili Yoldaş Muhammet Hâdi şiddetli alkışlarla karşılanmış ve şimdiye kadar işitilmemiş zulümlerden ve İngiliz boyunduruğu altında yaşayan milyonlarca Hintlilerin halinden ve İngilizlerin Hindistan'ı nasıl yağma ettiklerinden ve netice itibarıyla İngiliz boyunduruğu altında bulunan Hintlilerin fikirlerinin dünya inkılâbına meyyal olduğundan ve Hintlilerin İngilizlerden kurtulmak için Rus Şûrâlar Hükûmetinden muavenet beklemekte bulduklarından bahsederek sözüne hitam vermiştir.

YOLDAŞ MUSTAFA SUPHÎ'NİN NUTKU.

Türk proletaryatları namına söz söyleyen Yoldaş Mustafa Suphi mitingi tebrik ettikten ve bazı mukaddemattan sonra bervech-i âti sözüne devam etmiştir;

Bugün Rusya'da parlayan beynelmilel içtimâî inkılâp bayrağını kollarında yükselten Türk işçi ve köylüsünün mümessilleri, beynelmilel kapitale karşı ve fakat herşeyden evvel bu kendi zâlim ve barbar paşalarını ve padişahlarını ezme azim ve kuvvetiyle hareket ediyor.

Bundan tamam sekiz ay evvel, bu Türk paşalarının ordularını Kafkas dağlarından aşırıp Hazer sahillerine, Kalmuk vadîlerine Türkistan ve Turan'a saldırmak istedikleri zaman, Türk ihtilâlcileri Moskova'da, bütün dünyaya ebedî saadetler vaad eden beynelmilel Rus inkılâbının merkezi olan Moskova'da kendi kırmızı bayraklarını yükselttikleri zaman, bütün Türkiye'de ve bütün İslâm âlemindeki fikir ve ümitlere karşı hareket ettiler; Moskova'daki Osmanlı Sefareti Şûrâlar Hükûmetine bizim hakkımızda bizim sesimizin kestirilmesi, arkadaşlarımızın Rusya'dan sürülmesi hakkında nota ve ultimatomlar verirken aynı zamanda Rusya'nın Müslüman muhitlerinde, Taşkent'te, Orenburg ve Kazan'da çıkan mürted gazete sayfalarında şöyle bir propaganda ile itibarımızı kırmaya, bize boykot ettirmeye çalıştı;

-18-

Bütün Türk ve Müslüman âleminin şu Osmanlı ordusunun ^{Arya'ya} doğru zaferli hareketiyle bayram ettiği bir sırada İslâm hükümet ve hilâfetine karşı hücum eden, bütün Müslüman, Türk ve Tatar âleminin din ve mukaddesatı ile oynayan bunlar kim? Ve hangi din ve hangi millettendirler? Sualî ile ve bu suale koşulan skolastik muhakemelerle halkı şaşırtmak ve aldatmak istedi ve sonra hiç utanmadan Rusya Müslümanlarına Türklerin de bey ve paşalardan zengin, mesut olduğunu iddia eyledi;

Evet, biz bir an için bütün İslâm âleminde Osmanlı emperyalizmi tarafında toplanan İslâm efkâr-ı umumiyesine karşı gittik; umumî cereyana karşı olan içtihadatımızla ^{sosyalizm} yolunda bir an için yalnız kaldıysak da ^{şimdi} bütün o âlem, bütün o Şark bizim içtihadatımıza koşulmuş eluyor; Osmanlı emperyalizminin yıkılmasıyla bütün yalancı, aldatıcı sisler ortadan kayboldu, ve anlaşıldı ki dünyada mazlum halklara Rusya'nın büyük ve âlicenap inkılâbından başka dest yoktur.

Türk gençliğinden bu hakikatı dünyada mazlum Şark için inkılâpçı sosyalizm hareketinden başka dost bulunamayacağını ta (1908) senesinden beri anlayanlar vardı; ve o vakitten beri temin olunan münasebetlerle, Türkiye'nin mazlum halkları ve hususiyle mazlum Türkler adına söyleyen âdil ve kahraman bir simânın, merhum ve muhterem Jares'in yüksek sesi de Avrupa harbinin mukaddemesinde malûm veçhile susturuldu; fakat Jares'in dostları, ^{attık} arkadaşları adımdan geri dönmediler; ve bugün Rusya inkılâbı ortasında Türk ihtilâlcî ocağını tesis ettiler;

Rusya'da cereyan eden vekâyi-i azîme içinde aldıkları terbiye ve tecrübe dersleriyle Şarkta hem içtimâf, hem de iktisadî inkılâbın sosyalizm vasıtasıyla husule geleceği kanaatleri Oktâbr'dan sonra bir kat daha kuvvetlendi;

Bu itikadın Türkiye'de, yalnız mazlum işçi ve köylüler arasında değil, belki mütefekkir muhitlerde de bir tezahürüne misâl olmak üzere size pek mühim ve faydalı bir haberi arz edeyim;

Oktâbr inkılâbından sonra İstanbul Darülfünununda (Nobel) mükâfatının kime verilmesi lâzım geldiği meselesi mevzû-u bahs edilince bütün Türk gençliği, Alman profesörlerinin taziyik ve tesirlerine karşı (Vladimir İlyiç Tavarış Lenin) için rey vermişler ve sosyal inkılâp fikrinin Şarkta ve bilhassa Türk gençliği arasında zaferine bir ^Ndürhan daha arz etmiş

oldular,

Muhterem Yoldaş Lenin, bizim ~~üsta~~-ı azîm vekilimiz... Ve fakat aynı zamanda efkârıyla, mücahedatiyle, harekâtıyla bu, bir cihan-ı inkılâp.. Türk gençliği şu hareketiyle bu cihan-ı inkılâba koşulduğunu ispat ediyor..

Ben burada Türk fukara halkı ve Türk gençliği içinde Rusya inkılâbı lehine vâkı olan tezahürden daha ziyade hikâyeye lüzum görmeden bütün Rusya'nın o fedakâr kahramanlarına hitap ederek diyorum ki: Dünya'yı insanîyetin saadeti namına harikalar icat eden Rus kahramanları bilsinler ki, Şarkın feyyaz ikliminde de aynı emel, aynı ideal için nefisini fedadan çekinmeyen Türk yoldaşları var; Şarkta zulmün, istibdadın taht ve tacını üst edecek bir rûh-u inkılâp yaşıyor;

Yoldaşlar, buraya kadar olan sözlerim, yakın Şarktaki halkların başında duran Türk halkları içinde ne ateşin bir inkılâp cereyanının vücudunu arz etmek ve burada Rus inkılâpçıları arasında çalışan enternasyonalist Türklerin, Türkler gibi İranlılar, Araplar ve hatta Hintlilerin bütün rûhuyla Rusya inkılâbına koşulan hakiki inkılâpçılar olduğunu anlatmak içindir;

Şimdi Rusya inkılâbının Şarka ve Şarkın Rusya inkılâbına olan vaziyeti hakkında bir iki söz söylemek lâzım: Benim fikrimce yoldaşlar, Şarkta inkılâp inkılâbın Garpta tesisiyle bilâ vasıta alâkadar bir mesele.. Bugün Rus yoldaşlarıyla inkılâp safları arasında çalışan biz Türkler, bu meseleyi yalnız Türkiye'nin veya Şarkın esirlikten kurtulması nokta-i nazarından muhakeme etmiyoruz, bizim fikrimizce Şarkta inkılâp, bugün Garpta patlak vermiş olan inkılâbı kurtarmak için pek lâzım ve acele bir çare.. İngiliz - Fransız - Amerikan kapitalinin başı Avrupa ve Amerika'da ise kökleri Asya ve Afrika'dadır; demek Şark meselesi doğrudan doğruya bu kökün kesilmesine müteallik bilâ vasıta bir hareket, bir (action directe); küçük ve büyük Asya'da İngilizlerin yolunu kesmek; bu İngiltere ve Fransa'yı doyuran ham maldan mahrum etmek, aynı zamanda bunların sanayî mamûlâtına Türkiye ve İran'ın, Hint ve Çin'in kapılarını kapamaktır; Şarktaki mazlum halkları ayağa kaldırmak, bunları İngiliz - Fransız - Amerikan istibdadına karşı yerli halkları isyan ettirmek, bu bütün Garp kapitalinin şu yeni harp meydanındaki ric'at hatlarını kat'etmek demektir; işte bir iki sözle bizim

-20-

nazarımızda şimdilik Rusya inkılâpçılarına taallûk eden vazife hülâsa edilmiş oluyor..

Fakat bu işi nasıl görmeli ? Şimdiye kadar Şarktan bahs olunan bir takım meclislerde bulundum; umumiyetle inkılâpçı olmaktan ziyade içtimâf ve akademik mahiyette olan bu meclislerde umumiyetle Şarkın esrarengiz kavimlerinde hükümrân olan içtimâf hayatın tetkiki ve Rusya inkılâbının bu şerait-i içtimâiyeye göre tâtbiiki çarelerinin taharrîsi hakkında fikirler teatî olunuyor;

Yoldaşlar, emperyal hükümetler zamanında da Şarka ait meclisler, akademiler, (azar-motski) enstitüler vardı; oralarda da Şark halklarının hayatı, bu halkları iyice ekspluate (ân-lardan faydalanmak) etmek için tetebbû oluyordu; şimdi de bu halkları kurtarmak için tetebbuatta bulunulsun; ben buna muhalif değilim; fakat Rusya inkılâbının bugün harekât fiheristinde bulunması lâzım gelen mesele bu değil.. Mesele Şarkı ayaklandıracak harbî ve inkılâbî teşkilâttir; bu teşkilâtın kendisine yeterlik edebiyatı da, beyannameleri, risaleleri de olur; Şark halkları hakkında tetebbuatı bize mütemayil âlimlere havale etmekle beraberiz, Rusya inkılâpçıları, diyeceğiz, çünkü biz Türkler Oktabr inkılâbından beri Rus yoldaşlarımızla beraber hareket ediyoruz; kendi silâhımızı kendi elimizde tutmalı hedefimizi iyice tayin ile hareket etmeliyiz; bize Şark yollarını açacak olan en mühim çare: Şark halkları içinden yetişen genç inkılâpçıları uyuşturup harbî-inkılâbî bir teşkilât vücûda getirmektedir;

Bu husus da şimdiye kadar ihmal edildi; Büyük üstadımız Yoldaş Lenin'in Şark hakkındaki beyannamelerinden taşan âlicenap ümit ve emelleri Asya'nın hudutsuz çöllerinde kaybolup gitti; çünkü Şarka fırka adamları tarafından lâyük olan ehemmiyet verilmedi; ben zannediyorum ki Rusya Komünist Bolşeviklerinin Merkez Hey'et-i İcraiyyesi şimdi bu meseleyle daha yakından meşgul olacaktır;

Bir taraftan hükümet, diğer taraftan fırka Şark inkılâpçı teşkilâtına ziyade ehemmiyet verecekler ve böylece Şarkta Garp kapitali için inkılâpçı cehennem ocakları vücûda getireceklerdir;

Rusya ve Almanya'yı kurtarmaya -Rusya inkılâbının Şarka, Şark halklarının azâdlığına, saadetine, medeniyetine ait ilk vazifesini, atılacak ilk adımını ben bu suretle hülâsa ediyorum: Harbî-inkılâbî teşkilât...

(Alkışlar)

- 21 -

YOLDAŞ RECEP BUMBİ'NİN NUTKU,

İran işçileri namına söz alan Yoldaş Recep Bumbi, şimdiye kadar İran'da hüküm süren iki âmilin yani İngiliz ve İran kapitalistlerinin ne suretle biçare İran işçi ve fakir halkını yağma ettiklerinden ve yakın bir zamanda mezkûr âmilleri devirmek için İran halkının silâha sarılacağına kanî olduğundan bahsetmiş ve sözünü bitirmiştir.

YOLDAŞ LAOS YAJAVAN'IN NUTKU.

Çin ve Kore proletaryatları namına söz söyleyen Yoldaş Laos Yajavan: Kore'nin, Japonya'nın köleliği altına alındığından ve Çin ve köylülerinin Japonya emperyalizminden mutazarrır olduklarından ve yakın zamanda Rus inkılâpçıları gibi boyundurukları atmak için silâha sarılacaklarından bahsetmiştir;

Bundan sonra Sırplar namına Yoldaş Murkofski söz söylemiştir.

Miting büyük muvaffakiyetlerle nihayet bulmuştur.

Her hatibin sözünün nihayetinde halk şiddetle alkışlıyordu ve müzikte Enternasyonal Marşını çalıyordu.

Bütün hatipler Harici İşler Komisarı tarafından akşam yemeğine davet edilmiş ve iki numaralı (^{Dom} ~~dü-vüm~~ Savet)'te ziyafet verilmiştir.

AÇIK SÜTUNLAR

TÜRK - ERMENİ FACIALARI İKİ MEKTUP - İKİ FACIALI

LEVHA.

BAKÜ FACIALARI KANLI GÜNLER

Eylülün açık parlak bir gününde İngiliz ^{ler} tarafından terk olunan Bakû'ya Türkler dahil olmuşlardı.

Şehirde izdinam sebebiyle vapurlara binmeye vakit bulamayan Ermeni askerleri ve Ermeni

- 12 -

btr

Rus halkı kalmıştı. Her ne kadar son aylarda Bakû şehri muhasarada olmakla beraber çok Ermeni aileleri Şimalî Kafkasya'ya ve Volga taraflarına çekilmeye muvaffak olmuşlarsa da on binlerce Ermeni halkı Türklerin millî intikamlarına ve galibiyet hislerine kurban olmuşlardır.

Hiç şüphe yok ki, İngiliz taburları Bakû'dan çekilmezden evvel şehirde sükûnet hüküm sürdüğü bir sırada kendilerinin şehri terk edeceklerine dair ahâliye ihtaratta bulunmuş olsaydılar hem verilen kurbanların adedi az olur hem de Bakû'nun sukûtu böyle facialı, kanlı olmazdı.

Mitralyözlerin kokunç sadâları altında Türkler şehre dahil oldular. Gönüllü olarak Türk ordularına dahil olan asker ve Tatar çeteleri evvel emirde Ermeni mahallelerine saldırdılar.

Bakû yerli Tatarları ise Ermenilerin hangi mahalle ve hangi hanelerde oturduklarına ve nerelerde saklandıklarına dair malûmat vermekte kusur etmiyorlardı.

Katli ve yağma başladı. Kana susamış Türk çeteleri ve daha sonra bu çetelere iltihak eden Bakû yerli Müslümanları şehrin bütün umumî caddelerine yayıldılar. Adedi binlere bâliğ olan bu haydut çeteleri bütün sokak ve hanelere dağıldılar. Katli evvel emirde bıçak ve roval-
verlerle, ba^{hu} de alenî olarak sokak ortalarında kurşuna dizmekle ikmal ediliyordu. Hatta bununla da iktifa etmeyerek yüksek hanelerin üst katlarında tuttuklarını vahşîlere masus bir kahkaha ile sokaklara atıyorlar ve hayatlarına bu suretle sokakta taşlar üzerinde hâtîme çektiklerine memnun oluyorlardı. Bilâistisna Ermeni aileleri çoluk çocuklarıyla zerre kadar merhamet görmeyerek boğazlanmışlardı.

Bu satırları yazarken ölümden kurtulmak ümidiyle mahzen katlarında saklanan sekiz kişiden mürekkep bir Ermeni ailesinin Türkler tarafından boğazlandıkları haber-i elfîmini aldık, daha bir çok Ermeni münevver ül-fikr gençleri, doktor, mühendisler kezâlik mahv ü helâk edilmişlerdi.

Yağma ve gâret esnasında Türkler yalnızdı, kıymet - eşya talep eyliyorlardı. Bu yağma-girlikten Rus aileleri de zarar dîde oldukları ve kendileri Ermenileri himaye ettiklerinden dolayı itham oldukları gibi, şu meyanda Musevîler dahi unutulmamıştır. Ermeni genç kadın ve kızları meçhul taraflara sevk olunup namus ve ırzlarına tecavüzden sonra öldürülerek cenazeleri sokaklara atılıyorlardı.

Bu kanlı facianın birinci günü geçti. Bütün gece Türk askerleri vahşîlere mahsus bir

23

sadâ ile haykırarak tenha ve ıssız sokaklarda dolaşıyorlardı. Sabaha karşı memurlardan birinin emriyle cenazeler toplanıp ihzâr olunan otomobillerle elîm ve fecî bir manzara karşısında sevk olunuyorlardı. Osmanlı Hükûmetinin Bakû'ya hücum eden ümera ve zabitanı (Nuri, Nâzım, İhsan) Paşalar meyhanelerde teatî-yi akdahtan ve sarhoşluktan bir dakika olsun vakit buhamamışlardır ki bu acı ve dilsûz fecâyie nihayet verdirecek emir versinler.

Ermenileri katl ve Bakû'da bir çok ganimete nail olmak Türk ve Müsavatçı Azerbaycan Tatarlarının birinci emeli olduğu ve hatta üç ay evvelisi bu hususta şarkılar bile hazırladıkları görülmüştür. Canavarlığın, haydutluğun eşna'ı bir çok lazaret ve hastahanelerde de saha-i tatbik vaz'edilip hastaların gözü önünde şefkat hemşirelerinin ırzlarına tecavüz etmişlerdir, bu manzara-i fecâyie görmeye tahammül edemeyen hastahane doktor ve şefkat hemşirelerinden intihar edenler de az değildi. İkinci gün sokaklarda akşam üzeri yeniden cenazelerin miktarı tezâyüd edip bunların toplanması hiç kimsenin nazar-ı dikkatini bile celp etmemiştir. Bu canavarlar vazifelerine girmiş verip Ermeni sokak ve hanelerinde katl, yağma, gâret ve masumların namus ve ırzlarına tecavüz ve tasallut ettikleri dakikalarda Bakû eşrafı ve ezcümle milyoner Gafinski Osmanlı Paşaları ve zabitanı şerefine ziyafetler keşide etmekte idiler. Üçüncü günün sabahı meserretbaşı havadisler getirdi. Osmanlı ümera-yı askeriyyesi ve bunlardan Bakû Muhafızı Kâzım Paşa Ermeniler hakkında tatbik olunan katl-i elîm ve yağmagirliğin kifayet edeceğini ve her kim bu gibi ahvale cüret edecek olursa hakkında en şedîd kanun tatbik edileceğini ve akşamları saat yediden sonra sokağa çıkmanın kat'iyyen memnû olduğunu emirâmeler neşr ü ilân eylemiştir. Ferdâsıgün cürm-ü meşhûd halinde yakayı ele veren birkaç yağmagirin sabah idâm olundukları gibi emirnâme hilâfında hareket ettiklerinden dolayı asker ve sivil bir kaç kişi dahi kezâlik idâm edilmişlerdir.

(24 Teşrinisani tarihli Pravda gazetesinden menkul)

YENİ DÜNYA İDAREHANESİNE.

Gazetenizin sekiz ve dokuz numaralı nüshalarında Türkiye'de ve Kafkasya'da ekseriyetle Türklerin Ermenilere yaptığı mezâlim ve fecâyiden bahs olunuyor.

Fakat Ermenilerin Türklere yaptıkları mezalim ve fecâyiden ve Ermeni burjuvalarının

-24-

tahrikâtından bahs olunmuyor. Bunun içindir ki, bervech-i âti açık mektubu yazmak mecburiyetinde bulundum. Gazetenize derc etmenizi rica ederim.

Ermeni burjuvaziyasının iki milletin fakirini birbirine düşürüp zevk almak hırsıyla kesretle buldukları Van vilâyeti dahilinde yaptıkları tahrikât ve bu tahrikât neticesinde vukû bulan cinayetlerden bahsedelim.

Van vilâyetinin hem her tarafında Amerika ve daha sair ecnebi memleketlerinden Ermeni mekteplerine muallimlik süsüyle gelmiş birçok tahrikâtçı daha doğrusu zikrettiğim ecnebi hükümetler tarafından bilhassa Ermenileri Türkler aleyhinde tahrik için gönderilmiş birçok Ermeniler vardı. Herkeş bunların ne maksatla geldiklerini ve ne mahiyette adam olduklarını gayet iyi bir surette biliyordu.

Fakat her iki millet burjuvaziyalarının işine geliyor ve sükût ediyorlardı. Bu zikrettiğim adamların en ehemmiyetli olarak yaptıkları tahrikât ve ikâ ettikleri cinayetlerden gözümle gördüklerimi enzâr-ı âmmeye vaz' ediyorum.

Bu muhriklerin en birinci vazifesi kaçak olarak silâh celbedip Ermeni fakir ve köylü halkını tahrik ve tehdit ederek köylere dağıtıyorlardı. Köylülerden parası olmayan öküzünü, koyununu velhasıl her neye mâlikse satıp kendi uhdesine düşen silâhîyatını tediye mecbur edilir. Bu husustan hükümet korkusundan silâh almaktan imtina eden bîçare Ermeni köylüsü mezkûr muhrikler tarafından kesilerek yol ortasına atılıyor. Ve kendi cinayetlerini setr etmek için, işte bunları Türkler öldürdü, ne duruyorsunuz bîçare Ermeni halkı kalkınız, diye bağırmaktan ve bîçare iki fakir halkı birbirlerine düşman etmekten çekinmiyorlardı.

a) Van vilâyetine tâbi Kavaş kazasının Pişvanç karyesi muallimi Ermeni fakir halka hitaben, siz teklif edilen silâhları almayınız, ecnebi memleketlerinden gelen muhriklerin sözlerine inanmayınız, bunların maksatları ecnebi burjuvaziyaları menfaatine çalışmak ve iki milletin fakir halkını birbirine düşürmektir, diye yaptığı telkinattan dolayı 1912 senesi Mayısında fecî bir surette katl edilmiş ve cinayeti setr etmek için binlerce bîçare fakir Ermeni halkını başlarına toplayıp teşhir etmek ve daha doğrusu iki milletin efkâr-ı umumiyesini tahrik için dokuz saat mesafede bulunan Van'a kadar giderek işte Türklerin ikâ ettikleri cinayetleri; halklarımızı cahil bırakmak için muallimlerimizi dahi öldürüyorlar; Türklerin boyunduruğu altında yaşamak imkânı kalmamıştır; misâli muntazam halde bölünmüş ve maktu-

-25-

lü hükümet konağı önünde yirmi dört saat alıkoyduktan sonra protesto etmek üzere Rus ve daha diğer konsoloshanelerini dolaştırdılar. O sırada hemen hemen iki millet cahil ve fakir halkın birbirlerine düşmesine ramak kalmıştı. Ve konsolosların protestosu üzerine bir çok fakir Türk halkları nâhak olarak cezalandırılmışlardı ve bu cinayetlerin Ermeniler tarafından ikâ edildiği bir çok hakikatı düşünür Ermenilerden işitilmiştir.

1913 senesi Ağustosunda Van vilâyetinin Haçboğan mahallesinde mezkûr Ermeni muhriklerine muhalif bulunan bir diş doktoru tabanca ile gece vakti öldürülüp mezkûr vakayı da Türkler üzerine isnad etmek istemişlerse de mezkûr doktorla hemfikir bulunan ve muhtelif milletlerden mürekkep heyet-i Sıhhiyyenin verdiği raporlardan bilhassa o akşam mahall-i vakada bulunan Ermenilerin tabancalarıyla vurulduğu ve bu vakada Türklerin dahli olmadığı isbat edilmiştir.

te#) Yine ^{te#} Kuvaş kazasının ^{Karkar} karyesini 1912 senesi Teşrinisânîsinde basarak beş Kürt bir kadını ve bir jandarma neferini fecî bir surette öldürmüşlerdi.

İşte bütün bu cinayetlerden maksat, iki milletin fakir halkını birbirine düşürmek ve bundan mezkûr muhrikler^{ar} daha doğrusu kendilerini gönderen Amerika kapitalistleri müstefid olmaktı.

Harb-i Umumî esnasında: Gazetelerde Türklerin Ermenilere yapılan fecâyii namı altında bir çok sütunlar doluyordu. Fakat bu cinayetleri bîçare fakir Türk halkı yapmıyordu ki, bunu ikâ eden bilhassa paşalar, muhtekirler, müstebitler hükümeti ve onların avaneleridir. Bu cinayetler gerilerde itâ edilirken ~~bîçare~~ bîçare halk Paşalar Hükümeti namına frontlarda nafi kan döküyordu.

Ve bu cinayetlerden dahi haberdar değildi. Harbin bidayetinde ^{ter} şöhret ve şan budalası, nişan meraklısı, fakir halkı imha eden Enver Paşanın Sarıkamış'a yaptığı taarruzlar zamanında Teşkilât-ı Mahsusa Kumandanları değil, bîçare milletin cellâtları rüesası olan Yakup Cemil ve Halitler yalnız Ermenilere değil, bizzat Türk halkına da yaptıkları hakaretler ve hatta cinayetler bugün her fakir Türk halkı için malûm ve aşikârdır.

Sonraları, yani 1916 senesi bidayetlerinde Osmanlı ordusu Erzurum'u Trabzon'u bırakıp çekildiği zaman Ermenilerin Türk fakir halkına yaptıkları cinayetler, zulümler Türklerin Er-

- 26 -

menilere yaptıkları zulümleri bastırmıştır.

Türkler, dereye, denize atılmakla veyahut tüfekte vurmak suretiyle Ermenileri ifna ettiler ise, Ermeniler Türkleri sokak ortalarında boynunu kesip ve mâat-teessüf maktulün ağzına pislik deldürmek, gebe kadınların karnını yarıp çocuğunu kazıklamak suretiyle öldürüyorlardı.

Hatta Trabzon Ruslar tarafından işgal edildiği zaman Ermeni komiteleri rüesasından birisinin "Maçka taraflarında Türklerin yeni doğan çocuğuna varıncaya kadar hepsini kestik" dediğini bizzat işittik. Çekege taraflarında hieret edemeyip kalan bütün fakir halk kesilmiş ve namlarından eser kalmamıştı.

Bütün bu cinayetleri yazmaktaki maksadım Türkleri himaye etmek değil, her iki taraf burjuvaziyasının muhtekirlerinin yaptıkları cinayetleri enzâr-ı âmmeye vaz' edip ve her iki tarafta bu gibi hallere sebep olanlara lânet etmektir.

Esasen Türkler de Ermeniler de fecâyî-i ikâ etseler, mahv olan, ölen, kesilen hep fakir halk ve bîçare köylülerdir. Fakat cinayetleri ikâ eden ve ettiren paşalara, muhtekirlere, burjuvaziyalara hiç bir şey olmuyor ve karşıdan seyirci kalıyorlar.

Mahmut Celaleddin

DAHİLİ HABERLER

Berlin'de Bir Rus Heyeti.

Almanya Umumi Şûrâları Siyezdine iştirak etmek üzere bir heyet gönderilmesine dair olan Berlin Şûrâsının icra komitesinin teklifi Rusya Şûrâlar Hükümetince kabul edilerek Merkezi İcra Komitesi âzâlarından "Rödeke, Bøharina, İyofka, İftatova Rakovska" yoldaşlardan mürekkep bir heyet intihap edilmiştir.

-27-

Rusya Komünist Bolşevikler Partisi Moskova Müslüman Teşkilâtının İçtimai

Komünistler Partisinin Moskova Müslüman Teşkilâtı 27 Teşrinisanf akşam saat yedide Müslüman İşçi Kulübünde, Merkezî Bürodan vekiller de olduğu halde Sultan Galiyef'in riyaseti altında içtimâ etmişlerdir.

Bu içtimâda Yoldaş Ahtemof'un beyanatı dinlendikten sonra beş kişiden mürekkep yeni bir heyet-i idare intihabına karar verilmiştir. Bu heyet-i idarenin reisliğine Rahmet^{İddin,}~~ellin,~~ reis vekilliğine Türk komünistlerinden Lütfi, kâtipliğe yine Türk komünistlerinden Kadiyef, muhasebeciliğe Talibof ve âzâlığa Şerifof yoldaşlar intihap olunmuşlardır. Bu yoldaşlara vekil olarak dört âzâ daha intihap olunmuşlardır ki onlar da İshakof, Türk Komünistlerinden Âsım, Âlimbekof, Ahtemof yoldaşlardır.

Bu intihaplardan başka daha bazı mühim kararlar verilmiştir.

HARİCÎ HABERLER

Enver Paşa İle ^{Rüfe)} Refikasının Tevkifi

Karnaroven'dan (2) Kanunuevvel tarihiyle bildirildiğine göre Almanya'ya firar etmiş olan Enver, Cemal Paşalarla Şükrü Bey ve diğer refikleri Türkiye hükümet-i hâzırasının ^{talebi} ~~zulfu~~ üzerine Almanya hükümet-i hâzırası tarafından tevkif edilmişlerdir.

Türkiye Donanmasının Müttefiklere Verilmesi.

Karnaroven'dan (6) Kanunuevvelde bildirildiğine göre Türk donanması ve Göben zırhlısı bu ay zarfında Türkiye tarafından müttefiklere teslim edilecektir.

Fransızlar Şarktaki kadim ve tarihî rollerini mevki-i tatbiki koymak tasavvurunda bulunuyorlar: Bunun için Şarka fazla miktarda asker sevk etmek üzeredirler, ve birçok harbî ve sivil memurlardan müteşekkil bir Fransız komisyonunun da İstanbul'a vürûdu bekleniyor.

Halihâzırda Şarktaki halkların son derece fena bir vaziyette bulunduğu ve İstanbul'da

- 28 -

iktisadî vaziyetin pek fena olduğu ve kömürün fiydanı dolayısıyla fabrika ve imalâthanelerin işlemediği ve ne gaz ve şekerin de bulunmadığı ilâve ediliyor.

Türkiye'nin Mukadderatı.

Westminster

İngilizce *West* Minîstr gazetesi Türkiye'nin mukadderatı hakkında uzun makaleler yazıyor ve Türkiye meselesinin katî surette hallini talep ediyor.

Yeni Dünya: İşte İttihatçı alçakların nihayet Türkiye fakir halkının başına getirdikleri felâketler.. fecaatlar..

Sabık İmparator Wilhelm,

Karnarovon'dan bildirildiğine göre Londra'daki müttefikler içtimâında el-yevm firaren Hollanda'da bulunan Wilhelm'in kendilerine teslimini Hollanda Hükûmetinden talep etmeye karar verilmiş ve Wilson da muvafakat eylemiştir.

Naöyen'den bildirildiğine göre, İngiliz - Fransız ordusu tarafından Almanya'nın (Ahen) kasabası işgal edilmiştir.

Naöyen'den Alman ordusu Finlandiya; ve bütün Şarkta işgali altında bulunan araziyi tahliye ederek memleketlerine aydet ^{etmektedirler} etmişlerdir; Kırım'da bulunan Alman ordusu da sevk edilmek üzeredir.

Tashih.

(10) Numaralı nüshamızın beşinci sayfasının üçüncü sütununun (65) inci satırı "hissiyat ve edebiyat ile değil, belki fiiliyat ve teşkilât ile fedakârlık ederek koşulmaya" olacak iken, sehv-i tertip olarak noksan kalmış olmakla tashih olunur.

Rus Komünist (Bolşevik)ler Partisi Türk Teşkilâtının Nâsir-i Efkârı

Tipografiya "Vostoçnaya Peçat." Moskva, Pyatnitskaya 13.

Moskva'da "Şark Basma"hanesi.